



Sveavägen 59
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras
rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer Rights
Member of The International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex
Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsl.se

RFSL Media och Info AB
+46 8 50 162 910

Regeringskansliet
Socialdepartementet
Diarienummer S2015/418/FS

2015-08-31

Remissyttrande (SOU 2014:91) - Utredningen *Juridiskt kön och medicinsk könskorrigering*

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL) har beretts tillfälle att yttra sig över utredningen *Juridiskt kön och medicinsk könskorrigering* (SOU 2014:91). RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

Sammanfattning

RFSL tillstyrker förslaget att dela nuvarande könstillhörighetslag i två nya lagar: en för förändrat juridiskt kön och en för underlivskirurgi och avlägsnande av könskörtlar.

RFSL tillstyrker förslaget till lag om ändring av juridiskt kön, dock med tillägget att både medborgare och personer folkbokförda i Sverige ska kunna förändra sitt juridiska kön.

RFSL tillstyrker i huvudsak förslaget till lag om tillståndsprövning av vissa ingrepp i könsorganen och avlägsnande av könskörtlar, dock inte förslaget om att fortsatt kräva en tillståndsprövning genomförd av Socialstyrelsen.

RFSL tillstyrker i huvudsak förslaget till lag om ändring av steriliseringslagen, dock inte förslaget om att fortsatt kräva en tillståndsprövning genomförd av Socialstyrelsen.

RFSL tillstyrker i sin helhet förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen.

RFSL tillstyrker i sin helhet förslaget till lag om ändring i föräldrabalken.

RFSL vill framhålla att det krävs extra resurser och utbildning inom socialtjänsten och i den könskorrigerande vården för att förslaget ska kunna genomföras i praktiken.

Inledning

RFSL välkomnar utredningen *Juridiskt kön och medicinska könskorrigering* (SOU 2014:91). Utredaren presenterar en i huvudsak väl genomarbetad utredning som till stor del överensstämmer med RFSL:s arbete för transpersoners rättigheter. Det finns mycket som RFSL anser vara positivt med utredningens innehåll och förslag, inte minst att utredningen genomgående lägger stor vikt vid den enskilda personens självbestämmande i relation till internationella riktlinjer för mänskliga rättigheter, så som förtydligats i Yogyakartaprinciperna om tillämpning av det internationella skyddet av de mänskliga rättigheterna vad gäller sexuell läggning och könsidentitet. Det framgår att utredningen har tagit hänsyn till transpersoners levnadsvillkor och de allvarliga problem som uppstår för normbrytande personer i ett cisnormativt samhälle.

Lag (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall var världens första lag som reglerade byte av juridiskt kön. Sedan tidigt 1970-tal har mycket hänt på området rättigheter för transpersoner, men lagtexten har förutom mindre men mycket betydande förändringar i skrivelserna förblivit intakt och lagens förarbete är idag helt utdaterat. Vi välkomnar därför varmt utredarnas initiativ om att i sitt uppdrag behandla såväl juridiska som medicinska aspekter av *lag (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall* samt att skriva förslag på två nya lagar från grunden.

Två nya lagar

Det är glädjande att utredningen föreslår att könstillhörighetslagen ska ersättas av två nya lagar. RFSL ser mycket positivt på att förslaget innebär ett särskiljande mellan den juridiska delen och den medicinska delen i processen.

En viktig utgångspunkt i detta sammanhang är att det inte ska uppställas några direkta eller indirekta medicinska krav för att en person ska få ändra sitt juridiska kön. (...) Utredningens bedömning är att det ligger inom ramen för uppdraget att ta fasta på särskiljandet mellan en ändring av en persons juridiska kön och en ändring av en persons fysiska förutsättningar genom kirurgiska ingrepp. Som en konsekvens härav är det nödvändigt att separera den juridiska delen och den medicinska delen i könstillhörighetslagen från varandra. (SOU 2014:91 sid. 262)

RFSL tillstyrker utredningens bedömning (sid. 265) att det är viktigt att uppmärksamma att en önskan och ett behov att ändra juridiskt kön i folkbokföringen inte alltid innebär att en person *också* har ett behov av medicinska ingrepp i kroppen och könsorganen.

Utredningen betonar (sid. 270) att det inte ska finnas medicinska krav för ändring av det juridiska könet, någonting som motiveras mot en bakgrund av flertalet mänskliga rättighetsdokument som påtalar att ingen ska tvingas att genomgå medicinsk behandling eller medicinska ingrepp för att nå erkännande av könsidentitet i lagens mening. För RFSL är detta grundläggande och viktiga förtydliganden eftersom varje enskild individ som genomgår såväl en juridisk som medicinsk förändring har varierande behov och önskemål som ska tillgodoses på individnivå.

RFSL gör bedömningen att utredningens förslag om två separata lagar ger större möjligheter att stärka den enskilda individens självbestämmande, vilket RFSL självklart ser som något mycket positivt.

Ändring av juridiskt kön

Självbestämmande över det egna juridiska könet

I utredningen (sid. 269, 279) föreslås två nya lagar ersätta den gamla könstillhörighetslagen, varav den ena ska reglera förutsättningarna för en ändring av en persons juridiska kön i folkbokföringen. Detta innebär att det ska stå varje person över 15 år fritt att ansöka hos Skatteverket om att få ändrat det juridiska kön som framgår av folkbokföringen och tilldelas ett nytt personnummer. RFSL och andra transorganisationer har under många år uttryckt vikten av enskilda personens rätt till självbestämmande och frihet över en egenidentifierad könsidentitet som speglas i officiella dokument. Det är med glädje som RFSL ser att utredningen tagit till sig detta perspektiv och tydligt ger uttryck för det i text. Utredningen följer vedertagna internationella överenskommelser gällande mänskliga rättigheter, bland annat genom att sambandet mellan den enskildes tillgång till officiella dokument som speglar vederbörandes egenidentifierade könsidentitet och möjligheten att röra sig i det offentliga rummet betonas.

RFSL ser i likhet med utredningens bedömning att de nya, separata lagarna kommer att underlätta för transpersoner och intersexpersoner att kunna genomgå en enkel, snabb och transparent process gällande ändring av juridiskt kön.

Juridiskt könsbyte för intersexpersoner

Utöver den genomgående förbättringen som sker genom att lagen delas i en medicinsk del och en juridisk del och att hela lagtexten skrivs om och moderniseras ser vi också en markant förbättring för intersexpersoners möjlighet att byta juridisk kön.

Paragraf 2 i nuvarande könstillhörighetslag reglerar villkoren för intersexpersoners juridiska könsbyten. Där ställs idag upp krav på att det

förändrade juridiska könet ska vara *förenlig med utvecklingen av könsidentiteten och mest förenlig med sökandens kroppsliga tillstånd*. Detta är hårda kroppsliga krav som gjort att flertalet intersexpersoner trots tydlig könsidentitet inte medgivits nytt juridisk kön då detta enligt läkare inte stämmer bäst överens med kroppen. Detta har skett även i de fall där tidigare kirurgi och behandling som skett utan samtycke från den enskilde skapat den kropp som läkares bedömning sedan utgår ifrån.

Det är därför mycket glädjande att lagstiftningen föreslås förändras så att villkoren för juridiskt könsbyte helt utesluter kroppsliga och medicinska krav, både för intersexpersoner och transpersoner.

Sänkt åldersgräns för ändring av juridiskt kön för transpersoner

RFSL ser positivt på att utredningen föreslår (sid 279) att unga personer som har fyllt 15 år *själva* ska kunna ansöka om ändring av juridiskt kön, oberoende av vårdnadshavares samtycke eller inställning till ändringen. Utredningens förslag innebär en sänkning av åldersgränsen från 18 till 15 år gällande ändring av juridiskt kön för transpersoner. RFSL och andra transorganisationer har i sitt arbete för unga transpersoners rättigheter starkt betonat barns och ungas behov av möjligheten att ändra juridiskt kön. Att utredningen nu erkänner detta behov är glädjande. Utredningen understryker att situationen för unga transpersoner i många fall är allvarlig och att ett uteblivet erkännande av den egenidentifierade könsidentiteten i juridisk mening försätter unga transpersoner i en än mer utsatt position, någonting som RFSL många gånger har påtalat.

Vi ser dock att ett slopande av samtliga åldersgränser relaterat till möjligheten att byta juridiskt kön hade varit att föredra. Dock tillstyrker vi utredningens samtliga förslag på området då de är viktiga steg i rätt riktning.

Det är mycket positivt att utredningen för fram ett perspektiv där barn och ungas rättigheter står i fokus, och klargör att barn och unga inte kan ställas utan möjlighet till ändring av juridiskt kön enbart på den grunden att de är just barn (sid. 273). Förslaget innebär att den unga personen över 15 år inte i juridisk mening sätts i beroendeställning till respektive vårdnadshavares uppfattning eller åsikt, någonting som RFSL ser som ett stort framsteg gällande unga transpersoners självbestämmande och stärkande av den enskilda individens integritet. Utredningen fastställer därmed att föräldraperspektivet i detta fall får stå tillbaka till förmån för barnets bästa. Detta då det handlar om något så centralt som den unges könsidentitet och att bestämmanderätten därför ska tillkomma den unge själv, någonting som RFSL ser som en självklar princip.

RFSL vill även välkomna utredningens förslag att det ska vara möjligt för personer som fyllt 12 men ännu inte 15 år att tillsammans med en vårdnadshavare, ansöka om ändring av juridiskt kön. Det är positivt att det i utredningen här också framkommer att barn och unga under 15 år kan ha

behov av en ändring av juridiskt kön, någonting som RFSL ser som ett viktigt erkännande av unga transpersoner. RFSL ser också med glädje att utredarna föreslår att endast en vårdnadshavares samtycke ska krävas.

Ändring av juridiskt kön för intersexpersoner under 12 år

Utredningen föreslår att *en särskild bestämmelse om möjligheterna till ändring av juridiskt kön för barn under 12 år med medfödd avvikelse i könsutvecklingen föreslås i lagen om ändring av juridiskt kön* (sid. 286). RFSL ser förslaget som positivt då det öppnar upp för att vårdnadshavare till intersexpersoner under 12 år ska få möjlighet att ansöka om ändring av juridiskt kön om det är i enlighet med barnets könsidentitet och med barnets vilja.

Här lyfter också utredningen att det nuvarande kravet på att en ändring av den juridiska könstillhörigheten ska vara mest förenlig med sökandens *kroppsliga tillstånd* bör tas bort. Istället menar utredningen att det är *individens könsidentitet och vilja* som ska vara avgörande, vilket RFSL välkomnar. Det är mycket positivt att utredningen också i detta kapitel betonar att det inte ska finnas några direkta eller indirekta medicinska krav på kirurgiska ingrepp för att en person ska få ändra sitt juridiska kön, liksom att individens egenbestämmande betonas.

Skatteverket ny utförande myndighet

Enligt utredningens förslag blir en ändring av det juridiska könet en administrativ process som endast kommer att gälla folkbokföringen. Det är därför rimligt att myndigheten med ansvar för folkbokföringen också är den myndighet där frågor om fastställelse av nytt juridiskt kön behandlas.

RFSL har dock sett att Skatteverket under de senaste åren visat en bristande vilja att skapa en fungerande situation för transpersoner gällande föräldrabeteckningar. Detta har inneburit ett kränkande bemötande av enskilda personer och lett till att flertalet transpersoner inte fått erkännande för sin könsidentitet eller sitt fastställda juridiska kön av myndigheten, någonting som har föranlett RFSL att driva rättsliga processer gentemot Skatteverket. Vi menar att Skatteverket omgående behöver förbättra sin kompetens rörande transfrågor och kräver att Skatteverket snarast tillägnar sig utökade kunskaper i samband med det nya uppdraget. Detta arbete måste självklart också ges riktade resurser.

Medicinsk könskorrigering

Åldersgräns för kirurgiska ingrepp i könsorganen

Såväl lagstiftning som de nationella rekommendationerna för den könskorrigerande vården har förändrats mycket under de senaste åren. Den

könskorrigering vården ska inte längre innehålla några tvingande ingrepp eller krav på att patienten måste genomgå ett antal förutbestämda behandlingar. Det är alltså patienten tillsammans med behandlande läkare som avgör vilka av många tillgängliga behandlingsalternativ som patienten önskar och dennes medicinska tillstånd medger. Detta är en stor förändring jämfört med för ett antal år sedan då behandlingsrutinen var mycket standardiserad samt var enda sättet att få tillgång till ett nytt juridiskt kön.

I och med det tidigare borttagandet av kravet på sterilisering, som också innebar att förbudet mot att spara könsceller upphörde, så innebär inte heller en underlivsoperation att patienten helt förlorar sin reproduktiva förmåga. Det är numera tillåtet och rekommenderat att spara könsceller innan könskörtlarnas borttagande. En underlivsoperation innebär alltså inte nödvändigtvis att patienten förlorar sin reproduktiva förmåga.

RFSL ställer sig bakom utredningens förslag om att sänka åldersgränsen för ingrepp i könsorganen och avlägsnande av könskörtlarna. Det är helt självklart så, vilket utredningen föreslår, att det är den unges informerade samtycke som är avgörande i frågan om kirurgiska/medicinska ingrepp i könsorganen. Utöver den enskildas samtycke föreslås krävas att personen i fråga erhållit diagnosen könsdysfori eller medfödd avvikelse i könsutvecklingen, att minst en vårdnadshavare samtycker till ingreppet samt att det är förenligt med vetenskap och beprövad erfarenhet. RFSL tillstyrker detta förslag.

Tillgång till vård som kan minska lidande kan inte endast ges till myndiga personer. Vårdbehovet och vårdens möjlighet till goda resultat ska styra, inte ålder. RFSL känner till flera fall där både den unga personen, vårdnadshavare och läkare ser att det finns ett akut behov av en underlivsoperation för att minska den unga personens lidande, men att detta i dagsläget inte tillåts genomföras i Sverige. Vid flertalet tillfällen har då behandlande läkare rekommenderat att familjen *själva* ska betala för att genomföra ingreppet utomlands. Detta är en ohållbar situation som dels innebär att många transungdomar lider extra länge helt i onödan, och dels att familjens privata ekonomi avgör om den unga personen får den vård som läkare konstaterat att vederbörande så akut behöver.

Dagens krav på en uppkommen ålder av 18 år för ingrepp i könsorganen är inte medicinskt motiverat. Inte heller ett statiskt krav på 15 år är medicinskt motiverat. När en önskad underlivsoperation tidigast bör genomföras ska bestämmas endast av en medicinsk bedömning, inte av en fast åldersgräns. Det är olyckligt att i lagtext reglera tillgång till vård baserat på att en person uppnått en viss ålder.

RFSL skulle hellre se att åldersgränsen stryks helt och hållet, men väljer ändå att tillstyrka utredningens förslag då förslaget är en markant förbättring jämfört med dagens läge.

Underlivskirurgi för intersexbarn

Den lagtext som utredningen föreslår torde i praktiken endast påverka de intersexbarn som anses ha uppnått en sådan mognadsgrad att de själva kan uttrycka en könsidentitet, då detta ställs upp som ett krav för tillståndsgivningen i paragraf 2 punkt 1. Därför berör den föreslagna lagen inte den underlivskirurgi eller andra behandlingar som genomförs på många intersex-spädbarn, då dessa omöjligt kan uttrycka sin könsidentitet. Den föreslagna lagtexten reglerar därmed endast två undergrupper av intersexbarn, det vill säga de barn som tidigare genomgått operationer eller annan behandling som syftat till en könsbekräftelse som när de växer upp och kan uttrycka sin könsidentitet själv visar sig vara felaktig, samt de barn som inte genomgått någon behandling som spädbarn men som nu när en egen könsidentitet kan uttryckas önskar könsidentitetsbekräftande underlivskirurgi.

Med dagens lagstiftning kan dessa barn, förutsatt att de har vårdnadshavarnas samtycke, genomföra könsbekräftande underlivskirurgi oavsett ålder. Utredningens förslag innebär ett införande av en statisk åldersgräns på 15 år. Detta innebär att intersexbarn som idag får full tillgång till könsbekräftande vård i framtiden kommer få vänta med delar av sin könsbekräftande behandling. Detta ser RFSL som en olycklig tillbakagång för intersexbarns rätt att bestämma över sin egen kropp. Vi ser det dock som oerhört viktigt att påpeka individens självbestämmande i frågan om underlivskirurgi och att patientens samtycke, oavsett ålder, alltid ska finnas i de fall då det handlar om könsbekräftande vård.

Samtidigt som lagförslagen har dessa svagheter, innebär de också en lång rad förbättringar för intersexpersoner av alla åldrar. För att nämna några så föreslås:

- att tidigare skrivningar om att ett juridiskt könsbyte måste ske i enlighet med den sökandes kroppsliga tillstånd helt slopas,
- att intersexbarn ges en egen bestämmanderätt över sitt juridiska kön från 15 års ålder, och
- att föräldrad och moraliserande språk från lag och förarbeten förbättrats samt att tillstånd till ingrepp i könsorganen inte längre endast får ges i samband med ett juridiskt könsbyte vilket gör att juridik och medicin separeras.

Att utreda och eventuellt föreslå nya åldersgränser för transungdomar var utredningens uppdrag, men när de valde att utöka sitt förslag och skriva två nya lagar så inkluderades även intersexpersoner då de i dagsläget regleras av samma lag. Vi ser att utredningens samtliga förslag har ett fokus på förbättring för transungdomar och att intersexungdomars och -barns situation inte utretts lika noga och därför är förslagen gällande intersex bristfälliga.

RFSL ser ändå att det utifrån en sammanvägd bedömning är fördelaktigt att utredningens lagförslag tillstyrks och att en ny lag kan vara gällande fram tills dess att en ny utredning om intersexpersoners situation framfört nya förslag. (Se separat rubrik)

Tillståndsprövning av Socialstyrelsen

RFSL menar att det är olyckligt att även detta nya förslag lägger den slutgiltiga makten över individens kropp hos Socialstyrelsen. RFSL anser att patienten själv, i samråd med ansvarig läkare och kirurg, bör kunna ta beslut om ifall ingrepp ska göras i könsorganen eller ej, samt om avlägsnande av könskörtlar ska ske eller inte.

Därför anser RFSL att både "förslag om lag om tillståndsprövning av vissa ingrepp i könsorganen och avlägsnande av könskörtlarna" och "förslag till lag om ändring i steriliseringslagen" behöver omarbetas i linje med detta. Om ett tillståndskrav fortsatt kommer föreslås, ser vi att Socialstyrelsens enhet för regler och tillstånd är bäst lämpad att vara den tillståndsgivande enheten.

Övriga synpunkter

Ändring av juridiskt kön eller tillstånd till vissa ingrepp utan den ena vårdnadshavarens samtycke

I utredningen framkommer det att oenighet mellan vårdnadshavare gällande barn och ungas behov av ändring av juridiskt kön och vissa könskorrigeringar ingrepp inte ska utgöra ett hinder för åtgärderna i fråga, med hänsyn till den unga personens/barnets bästa. Utredningen bedömer att det endast är den ena vårdnadshavarens samtycke som ska krävas, oavsett den andra vårdnadshavarens eventuella motstånd, för att en person mellan 12 och 15 år ska ha möjlighet att ändra juridiskt kön och/eller få tillstånd till vissa könskorrigeringar ingrepp (sid. 302f).

Det är med glädje som RFSL ser att utredningen tar hänsyn till att det många gånger uppstår konfliktfyllda situationer inom familjer där en ung person har behov av ändring av juridiskt kön och/eller medicinsk könskorrigering och att förslaget på ett tydligt sätt ställer sig bakom den unga personens behov. RFSL bedömer förslaget som stärkande för unga transpersoners rättighet till självbestämmande över den egna könsidentiteten, eftersom det tydligt framgår att oenigheter mellan vårdnadshavare inte får drabba barnet/den unga personen på så sätt att den tvingas leva utan officiella handlingar som speglar den unges könsidentitet eller tvingas leva med en kropp utan viktig könskorrigering vård.

Socialtjänstens ansvar för unga transpersoner

RFSL välkomnar att socialtjänsten får nya och förtydligade uppdrag. Utredningen vill bland annat att *det ska framgå tydligare av socialtjänstlagen att socialnämndens ansvar för barn och unga också omfattar unga transpersoner* (sid. 304).

RFSL välkomnar den progressiva nya lagtext som läggs till i socialtjänstlagen där socialnämnden uttryckligen har ett ansvar för att tillskansas sig god kännedom om unga transpersoners livsvillkor i kommunen samt planera och genomföra insatser som förbättrar livsvillkoren för kommunens unga transpersoner.

En fråga som är av största vikt i arbetet med utformandet och genomförande av insatser för att förbättra villkoren för unga transpersoner ute i kommunerna är ett nära samarbete med intresseorganisationer, vilket utredningen också lyfter. Utöver detta betonar utredningen även socialnämndens ansvar för att vid behov ge den enskilde unga transpersonen stöd, säkerhet och skydd vid identitetsutveckling, byte av juridiskt kön och medicinska ingrepp. Detta innefattar bland annat barnets eventuella behov av konflikthantering och skydd gentemot vårdnadshavare och andra närstående.

RFSL tillstyrker behovet av generella insatser riktade till kommunens transungdomar samt behovet av stöd och skydd specifikt riktat till unga transpersoner som utredningen framhåller. Vi ser därför med glädje på de föreslagna nya paragraferna i socialtjänstlagens 5 kap.

Utredningen framhåller i likhet med RFSL:s erfarenhet att det anmärkningsvärda (*n*) är det gällande situationen unga transpersoner är att när de söker stöd och hjälp från socialtjänsten får de i vissa fall både ett felaktigt och bristande bemötande av socialtjänsten. En del av detta anses bero på bristande observans och kunskap hos socialtjänstens personal. (...) Det behövs åtgärder för att komma tillrätta med de brister och felaktigheter som förekommer vid socialtjänstens möten med dessa i syfte att stärka skyddet för gruppen (sid 306).

För att den föreslagna lagen ska kunna implementeras krävs stora utbildningsinsatser såväl bland redan verksamma inom socialtjänsten samt att kunskap om transpersoner och intersexpersoners livsvillkor inkluderas i socionomutbildningen. Detta kräver att extra resurser tillsätts för att socialnämnderna i varje kommun ska kunna genomföra det nya uppdraget.

Medborgarskap och folkbokföring

Sedan medborgarskapskravet för juridiskt könsbyte togs bort i januari 2013 har alla personer som är folkbokförda i Sverige givits möjlighet att ändra sitt juridiska kön i den svenska folkbokföringen. Detta är mycket glädjande. Dock har RFSL funnit att en negativ effekt sedan kravet på medborgarskap tagits bort från könstillhörighetslagen och ersatts med kravet att personen är folkbokförd i Sverige, varit att svenska medborgare som är bosatta utomlands ibland fått minskade möjligheter att ändra juridiskt kön.

Ett exempel är när det nya hemvistlandet kräver att personen som vill ändra juridiskt kön har ett medborgarskap i landet. Om personen inte har det hänvisas denne till att söka om nytt juridiskt kön i Sverige där den är medborgare, för att sedan få det nya juridiska könet erkänt av hemvistlandet. Detta är inte längre möjligt eftersom den svenska könstillhörighetslagen kräver att personen som ansöker om fastställelse av nytt juridisk kön är folkbokförd i Sverige. Se till exempel fall i förvaltningsrätten i Stockholm mål nummer 15211-13.

RFSL föreslår därför ett tillägg i 5§ i förslag till lag om ändring av juridisk kön så att stycket lyder: *En ansökan om ändring av det juridiska kön som framgår av folkbokföringen får bifallas endast om sökanden är folkbokförd i Sverige **eller är svensk medborgare.***

Denna fråga har inte behandlats av utredningen men RFSL ser att vårt förslag ligger i linje med utredningens övriga ställningstaganden om att underlätta processen kring fastställelse av nytt juridiskt kön.

Registrerat partnerskap

Det är mycket olyckligt att en person som är i ett registrerat partnerskap inte får byta juridiskt kön enligt detta lagförslag. RFSL anser inte att det är befogat att en person ska tvingas omvandla sitt registrerade partnerskap till ett äktenskap eller för den delen ta ut skilsmässa för att få tillgång till denna grundläggande rättighet. Detta påverkar dessutom personer folkbokförda i Sverige som är utländska medborgare i länder där partnerskap, men inte äktenskap, är tillåtet och kan försvåra deras möjlighet att byta juridiskt kön i Sverige.

Förslagsvis läggs istället ett stycke i paragraf 3 till i "Lag (2009:260) om upphävande av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap" som uttryckligen säger att ett partnerskap som har registrerats enligt lagen om registrerat partnerskap kan gälla även om en av parterna byter juridiskt kön.

Intersex, juridisk och medicin

Det finns stora problem, såväl juridiskt som medicinskt, som skapar oacceptabla livsvillkor för intersexpersoner i Sverige idag. Den mest problematiska och oacceptabla praxisen är den så kallade könsbekräftande underlivskirurgi som ges till intersex-spädbarn, helt utan samtycke och helt utan möjlighet att veta om kirurgin verkligen är könsbekräftande då spädbarnet omöjligt kan ge uttryck för sin könsidentitet.

Europarådets kommissionär för de mänskliga rättigheterna har uttryckt sin oro för att många av de operationer som genomförs på intersex-spädbarn inte görs endast baserade på medicinska behov. Europarådets kommissionär kräver

också att *medlemsstaterna ska upphöra med medicinskt onödig "normaliserande" behandling av intersexpersoner, inkluderat irreversibel underlivskirurgi och sterilisering, som genomförs utan fritt och fullt informerat samtycke från personen det berör.* ("Issue paper on human rights and intersex people", Europarådet)

De intersex-spädbarn som genomgår kirurgi eller annan behandling gör idag det med stöd av Hälso- och Sjukvårdslagen. RFSL anser att detta stöd är tveksamt då behandling enligt HSL behöver ha sin grund i vetenskap och beprövad erfarenhet, forskning som de läkare som är yrkesverksamma inom området medger inte finns för att tillräckligt kunna uppfylla kravet. Det syns också i den stora spridningen av behandlingar eller inga behandlingar de olika specialistteamerna ger till intersex-spädbarn med samma eller mycket liknande tillstånd. Detta resulterar i att rent kosmetiska operationer idag sker på spädbarns underliv utan samtycke, vilket många av dessa barn upplever som övergrepp i vuxen ålder. RFSL anser att ett förbud mot kosmetiska ingrepp som görs på intersexbarn eller -ungdomar som inte är fullt medicinskt motiverade (det vill säga nödvändiga för ens hälsa) bör införas.

Med bakgrund av att många av de lagtexter och den praxis som skapar en ohållbar livssituation för intersexpersoner i Sverige inte regleras i könstillhörighetslagen så kräver RFSL att regeringen tillsätter en statlig utredning av intersexpersoners situation, gällande både lagstiftning och medicinsk behandling. Utredningen bör kartlägga och peka på brister i dagens lagstiftning, tillämpning och behandling samt komma med förslag till ny lag och åtgärder för vården.

Vi ser också att det är oerhört viktigt att Socialstyrelsen tar fram ett kunskapsstöd för vård och behandling av intersexpersoner. Detta för att utreda och skapa rekommendationer som fastslår vilken behandling som tar sin utgångspunkt i vetenskap och beprövad erfarenhet samt med respekt för mänskliga rättigheter.

Juridiska kön och personnummer

RFSL anser att även om utredningens förslag markant förenklar för många transpersoner att få tillgång till rätt juridiskt kön så lämnas en stor grupp transpersoner utan möjligheten till rätt juridisk kön. För icke-binära transpersoner behövs ett tredje juridiskt kön. RFSL vill se att ett tredje juridiskt kön införs i Sverige för att ge icke-binära transpersoner tillgång till identitetshandlingar som korrekt speglar könsidentiteten.

RFSL:s vision är dock att på lång sikt utreda möjligheten avskaffa juridiska kön, men vi ser ändå att ett tredje juridiskt kön skulle vara ett efterlängtat första steg som förbättrar för många transpersoner i väntan på ett avskaffande av juridiska kön.

Oavsett frågan om huruvida vi ska ha ett tredje juridiskt kön eller inga juridiska kön så bör systemet med personnummer göras könsneutralt. Detta skulle göra att färre transpersoner och intersexpersoner dagligen utsätts för potentiellt hotfulla situationer i samband med uppvisande av personnummer. Juridiskt kön är inte en neutral information om en individ utan något högst privat och intimt som den enskilde bör inneha möjligheten att dölja om så önskas. Att låta ta bort den könsspecifika markören i personnumret kan göras även utan att juridiska kön avskaffas.

Den könskorrigeringens vårdens resurser

Den könskorrigeringens vården har sedan länge arbetat med för små resurser, vilket resulterat i långa vårdköer. För att det nya lagförslaget ska kunna tillämpas i enlighet med lagstiftarens intentioner om det går igenom så krävs nya resurser för den könskorrigeringens vården. Det blir extra behövt då de samtidigt också ska implementera Socialstyrelsens nya kunskapsstöd för vården av personer med könsdysfori som ger en större grupp tillgång till könskorrigeringens vård samt att teamen ska kunna erbjuda en större bredd behandlingar. Sammanvägt gör detta att RFSL:s bedömning är att den könskorrigeringens vården behöver utökade resurser för att kunna fungera i enlighet med lagstiftarens och ansvariga myndighetens direktiv. Detta är också avgörande för många trans- och intersexpersoners psykiska och fysiska hälsa.

Ulrika Westerlund
förbundsordförande

Emelie Mire Åsell
ersättare RFSL:s förbundsstyrelse
politiskt ansvarig remissyttrandet